

Kunnskapsdepartementet

Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

Deres ref.

Vår ref / Saksbehandler

08/6091-5 A00 &13

Kristine Hansen / tlf. 23064349

Dato:

07.01.2009

HØRINGSSVAR TIL NOU 2008:18 FAGOPPLÆRING FOR FRAMTIDA

Fagforbundet er fornøyd med at det nå har kommet en utredning om fag- og yrkesopplæringa. Utredningen gir en god analyse av og beskriver fag- og yrkesopplæringa i Norge på en grundig og informativ måte, og peker på viktige oppgaver som må løses for at vi skal kunne ha ei kvalitativ god fag- og yrkesopplæring for framtida. På bakgrunn av analysene, situasjonsbeskrivelsen og foreslåtte tiltak i utredningen, må samfunnet nå gripe muligheten til virkelig å ruste opp denne delen av opplæringssystemet. Målet må være å bidra til å utjevne sosiale forskjeller, utvikle ny kompetanse og nye kompetansehevingsmuligheter, heve statusen til fag- og yrkesopplæringa og å være best mulig forberedt på framtidige kompetansebehov. Dette opplæringsområdet krever nå en oppmerksomhet som fører til en konkret oppfølging av det viktige arbeidet som er gjort i utredningen NOU 2008:18 Fagopplæring for framtida. Et gjennomgående element i satsingen på en styrket fag- og yrkesopplæring vil være det å få på plass et godt kvalitetssikringssystem, og det å etablere og videreutvikle forskningsmiljøer, sette i gang ny forskning på området, og det å forbedre nødvendig dokumentasjon. Tiltak på disse områdene vil pågå kontinuerlig for å innhente verdifull kunnskap om fagopplæringa.

Jobb nummer en er likevel ei kvalitativt god gjennomføring av opplæringa for flest mulig elever i et opplæringssystem som er uavhengig av økonomiske insentiver, men avhengig av gode forutsigbare rammefaktorer, herunder god økonomi, nok læreplaner, godt samarbeid mellom alle parter, god kompetanse hos de ansatte og god tilgang på oppdatert utstyr og læremidler.

For Fagforbundet er det særlig tiltak rundt gjennomføring, det å bli studieforberedt, det å ha nødvendig tilgang på læreplaner, utvikling og sikring av fagskoletilbud og voksnes læring i denne sammenheng som er viktigst å få på plass. Nedenfor følger våre generelle og mer spesielle kommentarer til de ulike kapitlene.

Kapittel 6.2 raskere omstilling i utdanningssystemet

Fagforbundet støtter forslaget om at de faglige rådene som en fast rutine skal vurdere behovet for endringer i fagene innenfor sitt område. Det er som det nevnes viktig med statistikk og forskning i denne sammenheng, sammen med god kontakt med arbeidslivet og utdanningsmiljøer nasjonalt og internasjonalt, for å fange opp utviklingstrekk.

Fagforbundet støtter forslaget om en kartlegging av utstysituasjonen på de videregående skolene. Skal man kunne imøtekomme kompetansebehovene for framtida, må de videregående skolene kunne gi en opplæring der nyere utstyr benyttes i opplæringa, noe som også gjør at yrkesrettingen blir bedre ivaretatt. Bedre og oppdatert utstyr ved de videregående skolene vil kreve økte økonomiske bevilgninger til fylkeskommunene.

Virksomheter som har lærlinger må følge med i utviklingen i fagene slik at opplæringen er tilpasset produksjonsmetodene i arbeidslivet, og dette forutsetter god kontakt mellom alle parter. Samtidig må lærlingene ha "fri vei" til gratis og oppdaterte læremidler, noe som har vist seg å ha blitt et problem når mange lærlinger nå opplever å måtte levere lærebøkene tilbake til skolen når de går ut i læretida. Dette forholdet må avklares.

Kapittel 6.3 Gjennomføring

Gjennomføring

Det å utvikle gode systemer på alle nivåer i videregående opplæring for kartlegging av alle forhold rundt gjennomføring av opplæringa er viktig. Fagforbundet støtter forslagene om dette.

Det foreslås forsøk med økonomiske og andre insentiver for å oppnå bedre gjennomføring. Fagforbundet stiller et stort spørsmålsteget ved om dette er veien å gå. Hvis tiltaket med økonomiske insentiver er ment å fungere som økonomisk premiering for økt gjennomføring, risikerer man å få et opplæringssystem med uønskede effekter med uheldig stemping av noen skoler, det er vanskelig å tenke seg hva som vil oppfattes som et rettferdig system for tildeling av økonomiske insentiver. Fagforbundet går i mot en slik ordning. Det er ikke gjort godt rede for i utredningen hvordan en slik ordning er tenkt satt ut i livet.

Det bør være en svært sentral oppgave for alle som driver med videregående opplæring kontinuerlig å arbeide bevisst, aktivt, systematisk og intensivt for økt gjennomføring av videregående opplæring.

Forslaget om å etablere forpliktende møtearenaer mellom skolene og bedriftene er et godt forslag, men må konkretiseres. Et godt og aktivt samarbeid mellom partene i arbeidslivet, mellom arbeidslivet og skolene, og godt fungerende yrkesopplæringsnemnder, faglige råd og opplæringskontorer er en del av de viktige rammefaktorene for ei god fag- og yrkesopplæring.

Yrkesretting

Definisjonen på yrkesretting, se side 80 i utredningen, bør innarbeides i videregående opplæring. Men når det er sagt er nok ikke hele jobben gjort. Dette krever skolering av personalet, tilpasning av læremidler og refleksjon over egen praksis ved skolene.

Målene for opplæringen ligger fast i læreplanverket og rokkes ikke ved selv om man yrkesretter, det krever bare en balanse mot allmenndannende temaer som er relevante for opplæring til aktivt samfunns-, arbeids- og kulturliv.

Fagforbundet støtter alle forslagene til tiltak for bedre yrkesretting og anerkjenner at disse henger sammen på en slik måte at de i sum utgjør et rammeverk for bedre yrkesretting.

Fleksible løp i fagopplæringen

Fagforbundet ønsker at forsøksordningen med praksisbrev skal videreføres. Dette forsøket gir blant annet elever som står i fare for å falle fra en mulighet til å starte på ei fagopplæring ut fra et mer praktisk orientert utgangspunkt. Ordningen skal evalueres, slik at det vil være naturlig å ta stilling til om ordningen skal formaliseres etter at evalueringen foreligger.

Oppfølging av elevene

I tillegg til de foreslåtte tiltakene, vil Fagforbundet peke på at det må finnes lavterskeltilbud som "tar tak" i ungdom som står i fare for å falle ut av videregående opplæring. Jmfør tiltak i Re kommune og Trondheim kommune. Kompetansen og ressursinnsatsen rundt elever med særlige behov må tilpasses nøye for å oppfylle disse elevenes rett til opplæring.

Tilgang på lære plasser

Fagforbundet ønsker at elever som tar fagopplæring skal ha en lovfestet rett til lære plass. Fagforbundet registrerer at utvalget ikke har gått inn for dette. Fagforbundet ber likevel om at dette blir utredet nærmere, og ønsker at det eventuelt kan bli en lovfesting av fylkeskommunens plikt til å tilby lære plass.

Det er viktig at alle parter trekker i samme retning mot målet om å ha nok tilgang på lære plasser, og at det blir en riktig balanse mellom den type lære plasser som etterspørres og den type lære plasser som tilbys. Fagforbundet oppfatter forslaget om 2 år i skole som et dårligere alternativ enn det å gå to år i lære ute i arbeidslivet. Fagforbundet er bekymret for at alternativet med 2 år i skole kan bli ei sovepute. Det må alltid nedlegges et betydelig systematisk og intensivt arbeid for å få til opplæring i arbeidslivet som lærling for elever som ønsker å fullføre fagopplæringa si. To år ute i arbeidslivet som lærling gir en mye bedre fagopplæring i tett kontakt med framtidig yrke og arbeidsliv, enn det to år i skole kan gjøre. Fagforbundet støtter ellers forslagene utvalget har om tilgang på lære plasser.

Rådgiving og karriereveiledning

Fagforbundet støtter alle forslagene om dette, noen av tiltakene er allerede iverksatt fra regjeringens side. Spesielt blir det viktig å legge politisk tyngde på arbeidet med å imøtekomme det påpekte behovet for å doble ressursen til rådgiving. Dette for å ha mulighet til å oppfylle elevenes og lærlingenes rett til nødvendig rådgiving.

Kapittel 6.4 Mulighet for å bygge videre på fag- eller svennebrev

Behov for mer spesialisert kunnskap

Behovet for at flere arbeidstakere har høyere kompetanse i framtida, gjelder alle utdanningsnivåene, og dermed er det også viktig å videreutvikle fagskoletilbudet, slik at det i sum er etablert et variert og kvalitativt godt NOKUT-godkjent fagskolesystem i hele landet. Tilgang på studie plasser og forutsigbarhet for finansiering blir viktig å få på plass. Fagskoleutdanning kan også tas i kombinasjon med arbeid. Momentet med offentlig finansiering blir viktig for den videre utviklingen av fagskolen. Fagskoletilbudene kan videreutvikles innen flere områder, for eksempel innen barne- og ungdomsarbeiderfaget og innen kontorarbeiderfaget. Fagforbundet støtter forslaget om å etablere ett eget råd for fagskoleutdanning. Rådet må være partssammensatt. Dette vil kunne bidra til en god faglig oppfølging av utviklingen for disse utdanningstilbudene, sikre nasjonal utdanningspolitikk på området og bidra til likestilling mellom fagområdene innen fagskoletilbudene.

Utbygging av Y-veien til flere fag

Forslaget støttes.

Individuelle løsninger

Forslaget støttes. Fagforbundet mener det er behov for en nasjonal satsing for å få til en mer likeverdig praktisering av ordningen med realkompetansevurdering.

Generell studieforberedthet

Fagforbundet støtter disse forslagene, og vil understreke viktigheten av å få gjennomslag for dette politisk for reelt å kunne heve statusen på fagopplæringa.

Det må etableres åpne, godt kjente systemer for å få kartlagt eventuelle behov for påbyggingskurs i fellesfag for elever med avsluttet fagopplæring som ønsker å søke opptak til høyere utdanning, og det er da nødvendig med en utvidelse av retten til videregående opplæring.

Kapittel 6.5 Grunnopplæring for voksne

Fagforbundet støtter forslagene, men vil særlig framheve viktigheten av å komme videre i arbeidet med å få til ordninger for dekning av livsopphold for voksne, særlig når de tar grunnopplæring, men også i forbindelse med etter- og videreutdanning for øvrig.

Kapittel 6.6 Kvalitetsutvikling i fag- og yrkesopplæringa

Fagforbundet støtter arbeidet med å sikre en bedre kvalitet i fagopplæringa, og vil her særlig støtte de fem siste forslagene i innstillingen. Tilsyn og fylkesmannens rolle er av avgjørende betydning for rettssikkerheten rundt denne opplæringen i hele landet. Et kvalitetssikringssystem og momenter rundt kvalitetsutvikling vil være en gjennomgående faktor for ei fagopplæring for framtida, og at man da foreslår å satse på kvalitetsutviklingsverktøy på områdene læringsutbytte, samarbeid mellom skole og bedrift, undervisning i fellesfagene på de yrkesfaglige utdanningsprogrammene, lærer- og instruktørkompetanse, elev- og lærlingvurdering og læringsmiljø, vil nok treffe de sentrale oppgavene for opplæringa.

Kapittel 6.7 Situasjonen for lærere og instruktører

Fagforbundet støtter forslagene. Særlig instruktørenes og veiledernes rolle og mulighet til etter- og videreutdanning bør framheves, samt særlige rekrutteringstiltak for yrkesfaglærere. Instruktører må få kompensert eventuell tapt arbeidsfortjeneste når de deltar i etter- og videreutdanningstiltak. Man står foran et generasjonsskifte blant yrkesfaglærerne, og derfor må det særskilte rekrutteringstiltak til. Yrkesfaglærerutdanningen må utvides, samtidig som erfarne fagarbeidere som har lyst til det må få mulighet til arbeidsplassbasert yrkesfaglærerutdanning. Det er viktig å utnytte yrkesfaglærernes yrkesfaglige kompetanse på en slik måte at de får brukt undervisningsressursene sine mest og best mulig i forhold til yrkesfag og temaer som er knyttet til yrkesfaget deres. Målet om en kvalitativt bedre og mer gjennomgående yrkesretting av opplæringen forutsetter at de videregående skolene har tilsatt tilstrekkelig med yrkesfaglærere som nettopp med sin fagopplæringsbakgrunn kan bidra til å sikre yrkesrettingen.

Kapittel 6.8. Behov for forskning og dokumentasjon om fag- og yrkesopplæringen

Det er et stort behov for mer forskning om og dokumentasjon av fagopplæringen. Dette er et gjennomgående element for alle deler av opplæringen, og er ikke bare et tiltak i seg selv. Forskingen på området er mangelfull, og for å kunne utvikle og styrke ei fagopplæring som er robust nok til å møte framtida, må valgene som treffes for organisering, tilgjengelighet og innhold baseres på kunnskap fra forskning og ulike kilder for dokumentasjon.

Kapittel 6.9. Internasjonalisering.

Utvalget konstaterer at " det økte internasjonale samarbeidet om utdanningsspørsmål i EU og OECD påvirker politikktutviklingen i Norge". (Utredningen Kap. 6.9.1,s.116) Denne erkjennelsen preger tiltakene som foreslås, og i tillegg påpeker utvalget viktigheten av å samle kunnskap om fagopplæringa ved å delta i OECD og EU-arbeid på området, og det foreslås at hospiteringsordninger må omfatte også land utenfor EU. Internasjonal mobilitet som tiltak er viktig, og det å se utover EUs grenser vil være en styrke for opplæringa. Når det

gjelder hospiteringsordninger er det viktig å sikre at det blir like muligheter for alle aktuelle kandidater.

Det er imidlertid viktig når det arbeides med norsk fagopplæring i et internasjonalt perspektiv at partene i arbeidslivet, ulike fagmiljøer og myndigheter i samarbeid bidrar til å gi prosessene innspill som kan ivareta norske interesser og holde politikktutviklinga på området på et spor som er i tråd med verdier og prinsipper for norsk grunnopplæring.

Med hilsen
FAGFORBUNDET

Bjørn Christiansen
avdelingsleder

Kristine Hansen
rådgiver